

EUROPEJSKI TRYBUNAŁ PRAW CZŁOWIEKA

CZWARTA SEKCJA

SPRAWA OLSTOWSKI p. POLSCE

(Skarga nr 34052/96)

WYROK

STRASBOURG

15 listopada 2001 r.

Wyrok ten stanie się prawomocny zgodnie z warunkami określonymi przez artykuł 44 § 2 Konwencji. Wyrok ten może zostać poddany korekcie wydawniczej.

W sprawie Olstowski p. Polsce,

Europejski Trybunał Praw Człowieka (Czwarta Sekcja) zasiadając jako Izba składająca się z następujących sędziów:

Pana G. RESS, *Przewodniczący*,

Pana A. PASTOR RIDRUEJO,

Pana L. CAFLISCH,

Pana J. MAKARCZYK,

Pana V. BUTKEVYCH,

Pana J. HEDIGAN,

Pani S. BOTOCHAROVA, *sędziowie*,

a także Pana V. BERGER, *Kancierz Sekcji*,

Obradując na posiedzeniu zamkniętym w dniu 23 października 2001 r.,

Wydaje następujący wyrok, który został przyjęty w tym dniu:

POSTĘPOWANIE

1. Sprawa wywodzi się ze skargi (nr 34052/96) wniesionej w dniu 7 lutego 1996 r. przeciwko Rzeczypospolitej Polskiej do Europejskiej Komisji Praw Człowieka („Komisja”) na podstawie dawnego artykułu 25 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności („Konwencja”) przez obywatela polskiego, Artura Olstowskiego („skarżący”).

2. Polski Rząd („Rząd”) reprezentowany był przez swojego pełnomocnika, Pana Krzysztofa Drzewickiego z Ministerstwa Spraw Zagranicznych.

3. Skarżący zarzucał, w szczególności, że fakty w jego sprawie wskazywały na naruszenie artykułów 5 § 3 oraz 6 § 1 Konwencji.

4. Skarga została przekazana Trybunałowi w dniu 1 listopada 1998 r., kiedy to Protokół nr 11 do Konwencji wszedł w życie (artykuł 5 § 2 Protokołu nr 11).

5. Skarga została przydzielona Czwartej Sekcji Trybunału (artykuł 52 § 1 Regulaminu Trybunału). Wewnątrz tej Sekcji (na podstawie artykułu 27 § 1 Konwencji) ustanowiono Izbę, która miała zająć się sprawą zgodnie z artykułem 26 § 1 Regulaminu Trybunału.

6. Na podstawie decyzji z dnia 15 lutego 2001 r. Izba uznała skargę za częściowo dopuszczalną.

7. Skarżący oraz Rząd przedłożyli obserwacje co do meritum sprawy (Artykuł 59 § 1).

FAKTY

I. OKOLICZNOŚCI SPRAWY

8. Fakty w sprawie, zgodnie z tym jak je strony przedstawiły, mogą być w następujący sposób streszczone.

1. Zatrzymanie i tymczasowe aresztowanie

9. W dniu 14 grudnia 1993 r. skarżący został zatrzymany przez policję. W dniu 16 grudnia 1993 r. Prokurator Rejonowy w Starogardzie Gdańskim postawił skarżącemu zarzut dokonania rozboju w porozumieniu z trzema innymi osobami. Skarżący został tymczasowo aresztowany. Zarzuty stawiane skarżącemu dotyczyły brutalnego napadu na przedsiębiorcę, którego zaatakowano kijem baseballowym i gazem łzawiącym i któremu skradziono 122.864 złotych.

10. W dniu 22 lutego 1994 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku postanowił przedłużyć okres tymczasowego aresztowania skarżącego. W dniu 1 marca 1994 r. skarżący odwołał się od tego postanowienia do Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. W dniu 16 marca 1994 r. sąd apelacyjny oddalił odwołanie skarżącego. Sąd ten odrzucił argumentację skarżącego o tym, że postanowienie Sądu Wojewódzkiego w sposób ogólny odnosiło się do podstaw usprawiedliwiających jego aresztowanie. Co więcej, sąd apelacyjny uznał, że zeznania odebrane od jednego ze świadków dawały uzasadnione podejrzenie, że skarżący dokonał rozboju.

11. W dniu 24 maja 1994 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku postanowił przedłużyć areszt skarżącego do 1 września 1994 r. Sąd uznał, że dowody wskazywały na to, że skarżący najprawdopodobniej popełnił przestępstwo, które mu zarzucano. Sąd zaznaczył, że nadal istniała potrzeba zebrania kilku dowodów w sprawie, włącznie z badaniami psychiatrycznymi skarżącego. Sąd uznał również, że fakt iż śledztwo w sprawie nie zostało zakończone na tym etapie nie może być przypisany bezczynności władz prokuratorskich. W dniu 27 maja 1994 r. skarżący odwołał się od tego postanowienia do Sądu Apelacyjnego w Gdańsku. W dniu 15 czerwca 1994 r. odwołanie skarżącego zostało oddalone.

2. Pierwszy akt oskarżenia

12. W dniu 29 sierpnia 1994 r. Prokurator Rejonowy w Gdańsku wniósł do Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku akt oskarżenia. Jednakże, sąd wojewódzki zwrócił powyższy akt prokuratorowi rejonowemu w celu uzupełnienia uzasadnienia.

13. W dniu 10 listopada 1994 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku oddalił wniosek o zwolnienie złożony przez skarżącego. Sąd odnotował, *inter alia*, że dowody dawały uzasadnione podejrzenie, że skarżący popełnił

przestępstwo, które stanowiło znaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa. Sąd uznał również, że syn skarżącego był pod opieką konkubiny skarżącego, której pomoc udzielali jej rodzice oraz matka skarżącego. Skarżący odwołał się od tego postanowienia.

14. W dniu 15 i 21 listopada 1994 r. skarżący złożył wniosek do Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku o zwolnienie z aresztu.

3. Drugi akt oskarżenia

15. W dniu 28 listopada 1994 r. Prokurator Rejonowy w Gdańsku ponownie wniósł akt oskarżenia do Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku.

16. W dniu 5 grudnia 1994 r. skarżący ponownie złożył wniosek do Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku o zwolnienie z aresztu, ale jego wniosek został oddalony w dniu 6 grudnia 1994 r.

17. W dniu 14 grudnia 1994 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił odwołanie skarżącego od postanowienia Sądu Wojewódzkiego z dnia 10 listopada 1994 r.

18. Skarżący złożył kolejny wniosek o zwolnienie, ale został on oddalony w dniu 17 stycznia 1995 r. przez Sąd Wojewódzki w Gdańsku. Sąd uznał, że dowody zebrane w sprawie dawały uzasadnione podejrzenie, że skarżący popełnił przestępstwo, które stanowiło znaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa. Sąd odrzucił również twierdzenie skarżącego, że powinien on być zwolniony, ponieważ spędził już długi okres w areszcie w oczekiwaniu na rozprawę i zaznaczył, że rozprawa w jego sprawie została wyznaczona na dzień 23 lutego 1995 r.

19. W dniu 25 stycznia 1995 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił odwołanie skarżącego od postanowienia sądu wojewódzkiego z dnia 17 stycznia 1995 r. Sąd apelacyjny powołał się na dowody zebrane w sprawie, które w opinii sądu wskazywały na winę skarżącego. Sąd przypomniał również o znacznym stopniu niebezpieczeństwa czynu - przestępstwa, o które skarżący był oskarżony i zauważył, że w świetle długości pozbawienia wolności, które mogło być zasądzone za popełnienie tego przestępstwa, jego aresztowanie nie było nadmiernie długie.

20. W dniu 23 lutego 1995 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku oddalił wniosek o zwolnienie złożony przez skarżącego. W tym samym dniu odbyła się pierwsza rozprawa w sprawie. Została ona odroczone do 24 kwietnia 1995 r.

21. W dniu 1 marca 1995 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił odwołanie skarżącego od postanowienia sądu wojewódzkiego z dnia 23 lutego 1995 oddalającego jego wniosek o zwolnienie z aresztu. Sąd apelacyjny odniósł się, *inter alia*, do znacznego stopnia społecznego niebezpieczeństwa czynu, o które skarżący był oskarżony oraz do faktu, że przestępstwo to zagrożone było karą pozbawienia wolności przekraczającą pięć lat.

Sąd w dalszej części odnotował, że skarżący nie przedstawił żadnych dowodów wskazujących na to, że sytuacja jego rodziny przemawiałaby za jego zwolnieniem. Sąd zaznaczył również, że długość postępowania przed sądem wojewódzkim była nadmierna. W tym względzie sąd apelacyjny przypomniał, że minęły trzy miesiące od dnia, w którym wniesiono do sądu akt oskarżenia do dnia pierwszej rozprawy sądowej. Co więcej, pierwsza rozprawa została odroczone na dwa miesiące, a tylko jeden dzień był zarezerwowany na wokandzie prac sądu wojewódzkiego na drugą rozprawę. W opinii sądu apelacyjnego doprowadzi to do dalszego odroczenia, ponieważ będzie niemożliwym odebranie zeznań od wszystkich czterech podejrzanych w ciągu jednego dnia. Sąd Apelacyjny w Gdańsku na zakończenie zalecił przyspieszenie postępowania w sprawie.

22. W dniu 24 kwietnia 1995 r. odbyła się rozprawa przed sądem.

23. W dniu 19 maja 1995 r. wiceprezes Sądu Apelacyjnego w Gdańsku odpowiedział na list skarżącego z dnia 8 kwietnia 1995 r., w którym to liście skarżący skarżył się, *inter alia*, na przewlekłość postępowania. Wiceprezes powiadomił skarżącego, że nie był on władny interweniować w postępowaniu i że tylko niezawisły sąd był kompetentny by zdecydować, czy tymczasowe aresztowanie skarżącego było usprawiedliwione.

W dalszej części, wiceprezes zauważył, że rozprawa, która odbyła się 23 lutego 1995 r. została odroczone ze względu na nieobecność obrońcy. Co więcej, podczas rozprawy, która odbyła się w dniu 24 kwietnia 1995 r. odebrano zeznania od oskarżonych oraz ośmiu świadków. Niemożność przeprowadzenia rozpraw w krótszych odstępach czasu wynikała z dużego obciążenia sędziów pracą oraz z braku sal sądowych. Wiceprezes uznał, że mimo tego, iż sprawa skarżącego przejawiała pewne opóźnienie, to nie było ono znaczne. Wiceprezes powiadomił skarżącego, że Prezes Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku został poinformowany o konieczności przyspieszenia postępowań w sprawach karnych.

24. Następne rozprawy miały miejsce 24 maja i 5 lipca 1995 r. Rząd stwierdził, że podczas drugiej z wymienionych rozpraw konkubina skarżącego zmieniła swoje zeznanie i stwierdziła, że została przekonana przez skarżącego do zeznawania, że był on razem z nią kiedy dokonano rozboju.

25. W dniu 25 lipca 1995 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku odrzucił jako bezpodstawne zarzuty skarżącego o braku bezstronności skierowane pod adresem jednego z sędziów rozpoznających jego sprawę.

26. W dniu 28 września i 16 listopada 1995 Sąd Wojewódzki przeprowadził rozprawy w sprawie.

27. W dniu 16 listopada 1995 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku odrzucił wniosek o zwolnienie złożony przez skarżącego. W dniu 29 listopada 1995 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie skarżącego na to postanowienie. Sąd apelacyjny uznał, że postępowanie w sprawie skarżącego zostało przyspieszone i że powinno się zakończyć przed 21

grudnia 1995 r. Sąd przypominał również o znacznym stopniu społecznego niebezpieczeństwa czyny, o który skarżący został oskarżony.

28. W dniach 7 i 21 grudnia 1995 r. miały miejsce rozprawy w sprawie.

79. Skarżący złożył kolejny wniosek o zwolnienie, ale został on oddalony w dniu 4 stycznia 1996 r. przez Sąd Wojewódzki w Gdańsku. W dniu 17 stycznia 1996 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił odwołanie skarżącego od tego postanowienia. Sąd apelacyjny odniósł się, *inter alia*, do faktu, że dowody zebrane w trakcie postępowania wskazywały na to, że zarzuty przedstawione skarżącemu były wystarczająco usprawiedliwione. Co więcej, domniemane przestępstwo było drastyczne i dotyczyło zaboru znacznej kwoty pieniędzy. Sąd zaznaczył, że postępowanie zostało w ostatnim czasie przyśpieszone i podkreślił, że rozprawa wyznaczona na 24 stycznia 1995 r. została odroczone „ze względów obiektywnych”. Co więcej, następna rozprawa została wyznaczona na 24 stycznia 1996 r.

30. Następną rozprawę miały miejsce 24 stycznia i 2 lutego 1996 r.

31. W dniu 2 lutego 1996 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku odrzucił wniosek o zwolnienie złożony przez skarżącego. W dniu 14 lutego 1996 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie skarżącego na to postanowienie. Sąd uznał, że dowody zebrane w sprawie wskazywały na skarżącego i współoskarżonych. Co więcej, sąd zgodził się ze stwierdzeniem skarżącego, że postępowanie trwa już znaczny okres. Sąd uznał jednakże, że w świetle charakteru zarzutów postawionych skarżącemu okres ten nie był przewlekły. Sąd apelacyjny odnotował również, że w sprawie należało przesłuchać jeszcze tylko dwóch świadków.

32. W dniach 21 marca, 9 i 26 kwietnia 1996 r. miały miejsce rozprawy przed sądem wojewódzkim.

33. W dniu 28 kwietnia 1996 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku odrzucił wniosek o zwolnienie złożony przez skarżącego. W dniu 15 maja 1996 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie skarżącego na powyższe postanowienie. Sąd apelacyjny zwrócił uwagę na znaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu - przestępstwa, o które skarżący był oskarżony. Sąd zaznaczył również, że mimo tego, iż areszt trwał już trzydzieści miesięcy, sąd nie zaniedbał prób przyśpieszenia postępowania. W tym kontekście sąd zauważył, że pięć rozpraw miało już miejsce od początku 1996 r. i że sąd nie był odpowiedzialny za niemożność zakończenia postępowania. Co więcej, sąd apelacyjny był zdania, że pogarszająca się sytuacja materialna rodziny skarżącego nie stanowiła podstawy jego zwolnienia i zauważył, że żona skarżącego uzyskiwała pomoc z opieki społecznej.

34. Między 30 kwietnia a 12 lipca 1996 miało miejsce sześć rozpraw przed sądem.

35. W dniu 25 lipca 1996 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku odrzucił wniosek o zwolnienie złożony przez skarżącego i jego obrońcę. W bliżej nie

sprecyzowanych dniach skarżący oraz jego obrońca złożyli zażalenie na to postanowienie.

36. W dniu 7 sierpnia 1996 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie obrońcy skarżącego na postanowienie sądu wojewódzkiego z dnia 25 lipca 1996 r. Sąd zaznaczył, że skarżący został oskarżony o przestępstwo, które zawierało wysoki ładunek społecznej szkodliwości, w szczególności w świetle sposobu w jaki zostało popełnione. Co więcej, surowa kara, która mogła być zasądzona za popełnienie tego rodzaju przestępstwa usprawiedliwiała areszt. Sąd stwierdził również, że mimo iż postępowanie sądowe w sprawie zostało znacząco przedłużone, to najprawdopodobniej zostanie ono zakończone wkrótce.

37. W dniu 28 sierpnia 1996 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku oddalił zażalenie skarżącego na postanowienie sądu wojewódzkiego z dnia 25 lipca 1996 r. Sąd apelacyjny powołał się na podstawy swojej decyzji z dnia 7 sierpnia 1996 r. Co więcej, sąd zaznaczył, że postępowanie w sprawie osiągnęło etap końcowy, ponieważ rozprawa została wyznaczona na 2 września 1996 r. i tylko dwóch świadków wezwano do złożenia zeznań w tym dniu.

38. W dniu 7 listopada 1996 r. miała miejsce rozprawa.

39. W dniu 23 listopada 1996 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku odrzucił wniosek o zwolnienie złożony przez skarżącego.

40. Następne rozprawy odbyły się w dniach 26 listopada, 6 i 11 grudnia 1996 r.

41. W dniu 30 grudnia 1996 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku przekazał akta sprawy Sądowi Najwyższemu, wraz z prośbą o przedłużenie okresu tymczasowego aresztowania skarżącego.

42. W dniu 16 stycznia 1997 r. Sąd Najwyższy postanowił przedłużyć okres aresztowania skarżącego do dnia 30 kwietnia 1997 r. Sąd zauważył po pierwsze, że w sprawie skarżącego istniały ogólne podstawy prawne zastosowania tymczasowego aresztowania. Sąd uznał, że mimo tego, iż kwestia winy zostanie rozpatrzona przez sąd prowadzący sprawę, to dowody zgromadzone w trakcie postępowania wskazywały na winę skarżącego.

Co więcej, Sąd Najwyższy zaznaczył, że mimo tego, iż postępowanie w sprawie do tej pory trwało ponad trzy lata, to znajdowało się ono na etapie końcowym już w 1995 r. Jednakże, trzynastcie z dwudziestu rozpraw wyznaczonych w 1996 r. zostało odroczone z przyczyn, na które sąd nie miał wpływu. Na dodatek, obrońcy występujący w sprawie odpowiedzialni byli za jedenaście odroczeń. Sąd Najwyższy swoją decyzję o przedłużeniu aresztu skarżącego oparł na artykuale 222 § 4 kodeksu postępowania karnego, który przewidywał możliwość przedłużenia aresztu ze względu na „inne szczególne okoliczności, które uniemożliwiły organom prowadzącym sprawę ukończyć postępowania”. Sąd zaznaczył również, że postępowanie może się zakończyć w najbliższej przyszłości po przeprowadzeniu kilku

dodatkowych rozpraw. Na zakończenie, sąd zalecił wyznaczenie dodatkowych obrońców w sprawie w celu uniknięcia odraczania rozpraw ze względu na ich zły stan zdrowia.

43. W dniach 27 i 28 lutego 1997 r. odbyły się rozprawy przed sądem wojewódzkim.

4. Skazanie

44. W dniu 3 marca 1997 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku uznał skarżącego winnym rozboju i skazał go na osiem lat pozbawienia wolności, grzywnę oraz pozbawienie praw publicznych na okres sześciu lat. Skarżący odwołał się od tego wyroku do Sądu Apelacyjnego w Gdańsku.

45. W dniu 12 listopada 1997 r. odbyła się rozprawa przed sądem apelacyjnym.

46. Następną rozprawą miała miejsce 27 listopada 1997 r. Rząd twierdził, że jeden z ważniejszych świadków zeznawał, że matka skarżącego naciskała na niego, by złożył fałszywe zeznania.

47. W dniu 28 listopada 1997 r. skarżący złożył nowy wniosek o zwolnienie, ale został on 3 grudnia 1997 r. oddalony przez Sąd Apelacyjny w Gdańsku.

48. W dniu 5 stycznia 1998 r. sąd otrzymał opinię biegłego. W dniu 13 stycznia 1998 r. obrońca skarżącego złożył wniosek do sądu o zwolnienie go z obowiązku bronienia skarżącego.

5. Uchylenie skazania i zwolnienie z aresztu

49. W dniu 17 czerwca 1998 r. Sąd Apelacyjny w Gdańsku uchylił wyrok sądu wojewódzkiego i przekazał sprawę do prokuratury w celu przeprowadzenia dalszego śledztwa. W tym samym dniu skarżący został zwolniony z aresztu.

50. Rząd stwierdził, że w dniu 3 grudnia 1998 r. ofiara rozboju poinformowała Sąd Wojewódzki w Gdańsku, że nie weźmie udziału w wizji lokalnej miejsca przestępstwa, ponieważ otrzymywała ona pogróżki dotyczące życia jej i jej rodziny. W rezultacie ofiara obawiała się sprawców tego przestępstwa.

6. Trzeci akt oskarżenia

51. W dniu 17 marca 1999 r. Prokurator Rejonowy w Starogardzie Gdańskim wniósł do Sądu Wojewódzkiego w Gdańsku nowy akt oskarżenia przeciwko skarżącemu.

52. Rozprawa, która odbyła się w dniu 30 lipca 1999 r. przed Sądem Wojewódzkim w Gdańsku została odroczone. Rząd wniósł, że odroczenie było wynikiem nieobecności skarżącego podczas rozprawy.

53. W dniu 16 sierpnia 1999 r. skarżący wycofał pełnomocnictwo swojemu obrońcy.

54. W dniach 3 września, 8 października i 26 listopada 1999 r. miały miejsce rozprawy. Dwie kolejne rozprawy zostały odroczone ze względu na nieobecność niektórych oskarżonych.

55. Następne rozprawy odbyły się w dniach 11 stycznia, 25 lutego oraz 24 marca 2000 r.. Rząd twierdził, że pierwsza i trzecia rozprawa została odroczone ze względu na nieobecność skarżącego w sądzie. Skarżący oświadczył, że uczestniczył we wszystkich rozprawach oprócz dwóch, kiedy to zły stan zdrowia uniemożliwił mu pojawienie się w sądzie.

56. Postępowanie nadal trwa.

II. WŁAŚCIWE PRAWO KRAJOWE

57. We właściwym czasie kodeks postępowania karnego z 1969 r. ("kodeks") wymieniał środki zapobiegawcze, *inter alia*, tymczasowe aresztowanie, kaucja i nadzór policji. Artykuł 209 kodeksu stwierdzał co następuje:

"Środki zapobiegawcze można stosować w celu zabezpieczenia prawidłowego toku postępowania, jeżeli dowody zebrane przeciwko oskarżonemu dostatecznie uzasadniają, że popełnił on przestępstwo".

58. Co więcej, kodeks dawał władzom pewien margines swobody w kwestii tego, czy kontynuować stosowanie środków zapobiegawczych. Tymczasowe aresztowanie uznawane było za najsurowszy środek zapobiegawczy. Artykuł 213 kodeksu stwierdzał, co następuje:

"Środek zapobiegawczy należy niezwłocznie uchylić lub zmienić, jeżeli ustaną przyczyny, wskutek których został on zastosowany, lub powstaną przyczyny uzasadniające jego uchylenie, zmianę na łagodniejszy albo zaostrezenie".

59. Artykuł 225 kodeksu przewidywał:

"Poza wypadkiem, gdy tymczasowe aresztowanie jest obowiązkowe, środka tego nie stosuje się, jeżeli wystarczające jest poręczenie lub dozór albo oba te środki zapobiegawcze łącznie".

60. Artykuł 217 kodeksu, przed wprowadzeniem zmian 1 stycznia 1996 r. przewidywał we właściwej części:

"Tymczasowe aresztowanie może nastąpić, jeżeli:

1. zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie się ukrywał, zwłaszcza wówczas, gdy nie ma on w kraju określonego miejsca zamieszkania lub nie można ustalić jego tożsamości, albo

2. zachodzi uzasadniona obawa, że oskarżony będzie nakłaniał do fałszywych zeznań lub w inny sposób starał się utrudniać postępowanie karne, albo

3. oskarżonemu zarzucono zbrodnię lub działanie w warunkach powrotu do przestępstwa określonych w kodeksie karnym, albo

4. oskarżonemu zarzucono czyn, którego stopień społecznego niebezpieczeństwa jest znaczny".

61. Artykuł 218 stwierdzał:

“Jeżeli szczególne względy nie stoją temu na przeszkodzie, należy odstąpić od tymczasowego aresztowania, zwłaszcza gdy pozbawienie oskarżonego wolności:

- (1) spowodowałoby dla jego życia lub zdrowia poważne niebezpieczeństwo,
- (2) pociągałoby wyjątkowo ciężkie skutki dla oskarżonego lub jego najbliższej rodziny.

62. Do dnia 4 sierpnia 1996 r., kiedy to zmieniono kodeks, polskie prawo nie przewidywało żadnych ustawowych ram czasowych dotyczących tymczasowego aresztowania w postępowaniu sądowym, a jedynie na etapie postępowania przygotowawczego.

63. Artykuł 222 kodeksu, obowiązujący po 4 sierpnia 1996 r., przewiduje we właściwej części:

“3. Łączny czas stosowania tymczasowego aresztowania do chwili wydania pierwszego wyroku przez sąd pierwszej instancji nie może przekroczyć 1 roku i sześciu miesięcy w sprawach dotyczących zwykłych przestępstw. W sprawach dotyczących poważnych przestępstw czas ten nie może przekroczyć 2 lat”

4. W szczególnie uzasadnionych sprawach Sąd Najwyższy może na wniosek sądu, przed którym toczy się sprawa (...) przedłużyć tymczasowe aresztowanie na okres oznaczony, przekraczający terminy określone w § 2 i 3, jeżeli konieczność taka powstaje w związku z zawieszeniem postępowania karnego, przedłużającą się obserwacją psychiatryczną oskarżonego, wykonywaniem czynności dowodowych poza granicami kraju albo gdy oskarżony celowo przedłuża zakończenie postępowania na zasadzie określonej w paragrafie 3”.

64. Następnie, paragraf 4 został rozwinięty, aby obejmować również „inne istotne przeszkody, których usunięcie było niemożliwe”

PRAWO

I. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 5 § 3 KONWENCJI

65. Skarżący skarżył się, że długość tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym naruszała artykuł 5 § 3, który w swej właściwej części stwierdza:

“Każdy zatrzymany lub aresztowany zgodnie z postanowieniami ustępu 1 lit. c) niniejszego artykułu ... ma prawo być sądzonym w rozsądnym terminie albo zwolniony na czas postępowania. Zwolnienie może zostać uzależnione od udzielenia gwarancji zapewniających stawienie się na rozprawę”.

A. Okres podlegający rozpatrzeniu

66. Skarżący nie odniósł się do okresu podlegającego rozpatrzeniu. Rząd stwierdził, że właściwy okres rozpoczął się 14 grudnia 1993 r. a zakończył

się 3 marca 1997 r., kiedy to skarżący został skazany przez sąd prowadzący sprawę.

67. Trybunał zgadza się, że okres podlegający rozpatrzeniu rozpoczął się 14 grudnia 1993 r., kiedy to zatrzymano skarżącego, a zakończył się 3 marca 1997 r., kiedy został on skazany. W tym względzie, Trybunał przypomina, że na gruncie swojego orzecznictwa koniec okresu, do którego odnosi się artykuł 5 § 3 to dzień, w którym rozstrzygnięte jest oskarżenie skarżącego, nawet jeżeli ma to miejsce przez sąd pierwszej instancji (zobacz wyrok w sprawie Wemhoff p. Niemcom z dnia 27 czerwca 1968 r., Seria A nr 7, str. 23, § 9).

68. Tym samym okres podlegający rozpatrzeniu trwał trzy lata i trzy miesiące.

B. Rozsądna długość tymczasowego aresztowania

1. Argumentacja przed Trybunałem

69. Skarżący twierdził, że jego aresztowanie było nieusprawiedliwione. Złożył on kilka wniosków o zwolnienie, ponieważ miał do tego prawo na gruncie prawa krajowego. Co więcej, skarżący przekonywał, że jego rejestr karny był bez znaczenia przy ocenie rozsądnej długości tymczasowego aresztowania w postępowaniu przygotowawczym.

70. Rząd twierdził, że tymczasowe aresztowanie skarżącego w postępowaniu przygotowawczym spełniało wymogi artykułu 5 § 3. Było ono usprawiedliwione przez uzasadnione i stałe podejrzenie, że skarżący popełnił przestępstwo, o które był oskarżony. W tym względzie Rząd odniósł się do „jednego bardzo osobliwego wydarzenia”, a mianowicie kiedy to podczas rozprawy przed Sądem Wojewódzkim w Gdańsku jeden ze współoskarżonych powiedział: „Jak świadek mogła nas rozpoznać, kiedy my mieliśmy maski.” Rząd twierdził, że w świetle dowodów było bardzo prawdopodobne, że skarżący zostanie skazany na karę pozbawienia wolności. Rząd zaznaczył, że w dniu 3 marca 1997 r. Sąd Wojewódzki w Gdańsku skazał skarżącego na osiem lat pozbawienia wolności.

71. Co więcej, Rząd twierdził, że istniało niebezpieczeństwo wywierania nacisków na świadków. W tym względzie Rząd odwołał się do swoich stwierdzeń dotyczących zeznań świadków dokonanych w dniach 5 lipca 1995 r., 27 listopada 1997 i 3 grudnia 1998 r. W dalszej części Rząd przekonywał, że tymczasowe aresztowanie skarżącego w postępowaniu przygotowawczym usprawiedliwione było niebezpieczeństwem ponownego popełnienia przestępstwa. Rząd powołał się na „długą i bogatą historię napadów i rozbojów” popełnianych przez skarżącego od początku lat 1990-tych.

72. Rząd twierdził również, że sprawa skarżącego była „wyjątkowo skomplikowana”. Władze prokuratorskie zwróciły się z prośbą do sądu o

przesłuchanie pięćdziesięciu pięciu świadków i odczytanie w sądzie zeznań kolejnych czterdziestu czterech świadków. Co więcej, sąd zlecił biegłym przygotowanie opinii. Skarżący wielokrotnie składał wnioski o zwolnienie i odwoływał się od postanowień oddalających je. W konsekwencji, akta sprawy były przekazywane między sądami, co było czasochłonne.

73. Rząd podsumował, że sądy wykazały należyłą staranność i właściwie zbadały podstawy aresztowania skarżącego. Z drugiej strony skarżący nie przedstawił sądom żadnych nowych faktów przemawiających za jego zwolnieniem.

2. Ocena Trybunału

(a) Zasady ustalone na podstawie orzecznictwa Trybunału

74. Na podstawie orzecznictwa Trybunału kwestia, czy czas trwania tymczasowego aresztowania jest rozsądny, nie może być oceniana *in abstracto*. Kwestia, czy rozsądnym jest, by oskarżony pozostawał w areszcie, musi być oceniana w każdej sprawie na podstawie konkretnych okoliczności. Ciągłe aresztowanie może być usprawiedliwione w danej sprawie, tylko jeżeli istnieją konkretne wskazania autentycznego wymogu interesu publicznego, które niewyluczają domniemania niewinności, przeważają nad zasadą poszanowania wolności osobistych. (zobacz między innymi wyrok w sprawie W. p. Szwajcaria z dnia 26 stycznia 1993 r., Seria A nr 254-A, str. 15, § 30).

75. Zapewnienie, by w danej sprawie tymczasowe aresztowanie oskarżonego w postępowaniu przygotowawczym nie przekroczyło rozsądnego terminu należy w pierwszej kolejności do krajowych władz sądowych. W tym względzie władze sądowe muszą zbadać wszystkie fakty przemawiające za i przeciw istnieniu autentycznego wymogu interesu publicznego usprawiedliwiającego odejście od zasady poszanowania wolności osobistej, przy jednoczesnym uwzględnieniu zasady domniemania niewinności. Argumenty te muszą być przedstawione w postanowieniu oddalającym wniosek o zwolnienie z aresztu. Trybunał jest powołany do oceny tego, czy miało miejsce naruszenie artykułu 5 § 3 Konwencji w oparciu o uzasadnienie postanowień oraz prawdziwe fakty przedstawione przez skarżącego w swoich odwołaniach.

76. Stałe uzasadnione podejrzenie, że osoba aresztowana popełniła przestępstwo jest warunkiem *sine qua non* zgodności z prawem ciągłego aresztowania, ale po upływie pewnego czasu warunek ten nie wystarczy. W tego rodzaju sprawach Trybunał musi ustalić, czy inne podstawy przedstawione przez władze sądowe nadal usprawiedliwiają pozbawienie wolności. W sytuacji, gdy tego rodzaju podstawy były „istotne” i „wystarczające” Trybunał musi również ocenić, czy kompetentne władze krajowe wykazały „wyjątkową staranność” w prowadzeniu postępowania (zobacz wyrok w sprawie *Labita* §§ 152-153).

(b) Zastosowanie zasad do okoliczności obecnej sprawy

77. Trybunał zauważa, iż strony zgadzają się co do tego, że areszt skarżącego był początkowo usprawiedliwiony przez uzasadnione podejrzenie, że popełnił on przestępstwo, o które był oskarżony. Trybunał nie widzi powodu, by uważać inaczej i dlatego przejdzie do oceny tego, czy inne podstawy przedstawione przez władze sądowe nadal usprawiedliwiały pozbawienie wolności.

78. Trybunał odnotowuje, że sądy krajowe, odmawiając zwolnienia skarżącego, powoływały się w szczególności na „znaczny stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu” - przestępstwa, o które oskarżony był skarżący. Sądy powoływały się również na długość kary, na którą skarżący mógł być skazany za popełnienie tego przestępstwa, drastyczny charakter tego przestępstwa oraz „znaczny stopień społecznej szkodliwości czynu”. Podstawy te odnoszą się do surowości przestępstwa. Trybunał jednakże wielokrotnie uznawał, że podstawa ta nie może sama w sobie usprawiedliwiać długich okresów tymczasowego aresztowania (zobacz sprawę *Ilijkov p. Bulgaria*, nr 33977/96, § 81, 26 lipca 2001 r., niepublikowana). Na dodatek, Trybunał dostrzega, że pierwsza i ostatnia z tych podstaw jest bardzo ogólna i nie odzwierciedla starannego zbadania wszystkich faktów przemawiających za lub przeciw istnieniu autentycznego wymogu interesu publicznego usprawiedliwiającego, w sprawie skarżącego, odejście od zasady poszanowania wolności osobistej.

79. Co więcej, Trybunał odnotowuje argumentację Rządu, że zeznania świadków dokonane w dniach 5 lipca 1995 r., 27 listopada 1997 r. i 3 grudnia 1998 wskazywały na to, że tymczasowe aresztowanie skarżącego w postępowaniu przygotowawczym było usprawiedliwione niebezpieczeństwem wywierania nacisków na świadków (zobacz punkty 24, 46 i 50 powyżej). Trybunał zgadza się, że zeznania złożone podczas pierwszej z wymienionych rozpraw mogły rodzić uzasadnioną troskę o ochronę świadków przed niewłaściwym naciskiem. Jednakże zostało to dokonane prawie dwadzieścia miesięcy przed zakończeniem tymczasowego aresztowania skarżącego w okresie postępowania przygotowawczego i nie może samo usprawiedliwić całkowitej długości. W kwestii pozostałych dwóch zeznań Trybunał odnotowuje, że zostały one odebrane dawno po upływie terminu podlegającego rozpatrzeniu, a Rząd nie wykazał, w jaki sposób mogły one mieć wpływ na ocenę podstaw postanowień wydanych przez władze krajowe usprawiedliwiających tymczasowe aresztowanie skarżącego w postępowaniu przygotowawczym.

80. Rząd twierdził również, bez wskazywania na jakiegokolwiek postanowienie sądowe odnoszące się do tej podstawy, że aresztowanie skarżącego było usprawiedliwione ryzykiem powrotu do przestępstwa. Jednakże, nawet zakładając, że była to jedna z podstaw branych pod uwagę przez sądy krajowe, to Trybunał nie jest przekonany, że w okolicznościach

niniejszej sprawy mogło to usprawiedliwić ponad trzy lata i trzy miesiące tymczasowego aresztowania.

81. Trybunał uznaje tym samym, że podstawy przytoczone w zakwestionowanych postanowieniach nie były „istotne” i „wystarczające”, by usprawiedliwić przetrzymywanie skarżącego w areszcie przez trzy lata i trzy miesiące. W związku z powyższym, Trybunał nie musi oceniać, czy właściwe władze krajowe wykazywały „wyjątkową staranność” w prowadzeniu postępowania (zobacz punkt 76 powyżej).

82. Tym samym miało miejsce naruszenie artykułu 5 § 3.

II. DOMNIEMANE NARUSZENIE ARTYKUŁU 6 § 1 KONWENCJI

83. Skarżący twierdził, że postępowanie karne w jego sprawie nie zostało zakończone w rozsądnym terminie, wbrew artykułowi 6 § 1 Konwencji, który we właściwej części stwierdza:

“Każdy ma prawo do sprawiedliwego i publicznego rozpatrzenia jego sprawy w rozsądnym terminie przez niezawisły i bezstronny sąd ... przy rozstrzyganiu ... o zasadności każdego oskarżenia w wytoczonej przeciwko niemu sprawie karnej.”

A. Okres podlegający rozpatrzeniu

84. Trybunał odnotowuje, że okres podlegający rozpatrzeniu dla celów oceny długości postępowania karnego z punktu widzenia wymogu „rozsądnego terminu” na gruncie artykułu 6 § 1 rozpoczął się 14 grudnia 1993 r., kiedy to aresztowano skarżącego (zobacz punkt 9 powyżej). Ponieważ postępowanie nadal jest w toku, to trwało ono około siedem lat i dziesięć miesięcy.

B. Rozsądna długość postępowania

85. Skarżący twierdził, że długość postępowania karnego w jego sprawie naruszyła artykuł 6 § 1. Z drugiej strony, Rząd podważał to twierdzenie.

86. Strony omówiły różne kryteria, które Trybunał stosował w tego rodzaju sprawach, takie jak: dokładny okres podlegający rozpatrzeniu, stopień skomplikowania sprawy, postępowanie stron, itd. Trybunał odnotowuje jednakże, że jego orzecznictwo oparte jest na fundamentalnej zasadzie, że rozsądny okres postępowania powinien być określany przez odniesienie się do konkretnych okoliczności sprawy. W tym przypadku okoliczności te wymagają ogólnej oceny. Trybunał nie uznaje za konieczne rozpatrywanie tych kwestii w sposób szczegółowy (zobacz *mutatis mutandis*, wyrok w sprawie Obermeier p. Austrii z dnia 28 czerwca 1990 r., Seria A nr 179, str. 23-24, § 72; wyrok w sprawie Ferraro p. Włochom z dnia 19 lutego 1991 r., Seria A nr 197, str. 9-10, § 17; wyrok w sprawie Triggiani p. Włochom z dnia 19 lutego 1991 r., Seria A nr 197, str. 24, § 17;

wyrok w sprawie Mori p. Włochom z dnia 19 lutego 1991 r., Seria A nr 197, p. 37, § 16; wyrok w sprawie Colacioppo p. Włochom z dnia 19 lutego 1991 r., Seria A nr 197, str. 51, § 15, oraz wyrok w sprawie Adiletta i Inni p. Włochom z dnia 19 lutego 1991 r., Seria A nr 197, str. 65-66, § 17).

87. Trybunał uznaje, że sprawa nie była zbyt skomplikowana, ponieważ dotyczyła zarzutów wynikających z pojedynczego rozboju. Co więcej, Trybunał odnotowuje niewłaściwe postępowanie prokuratorskie w sprawie, które doprowadziło do tego, że akt oskarżenia przeciwko skarżącemu wnoszony był do sądu trzy razy. W związku z powyższym Trybunał nie może uznać za „rozsądny” okres siedmiu lat i dziesięciu miesięcy.

Tym samym miało miejsce naruszenie artykułu 6 § 1.

III. ZASTOSOWANIE ARTYKUŁU 41 KONWENCJI

88. Artykuł 41 Konwencji stwierdza:

“Jeżeli Trybunał stwierdzi, że nastąpiło naruszenie Konwencji lub jej Protokołów, oraz jeśli prawo wewnętrzne zainteresowanej Wysokiej Układającej się Strony pozwala tylko na częściowe usunięcie konsekwencji tego naruszenia, Trybunał orzeka, gdy zachodzi potrzeba, słuszne zadośćuczynienie pokrzywdzonej stronie”.

A. Szkoda

89. Skarżący domagał się kwoty 71.600 złotych w ramach odszkodowania za utratę zarobków i zdrowia.

90. Rząd uznał, że kwota, której domagał się skarżący była nadmiernie wygórowana.

91. W oparciu o przedstawione dowody Trybunał konkluduje, że skarżący nie wykazał, by szkoda pieniężna, której rekompensaty się domagał została faktycznie spowodowana przez przetrzymywanie go w areszcie we właściwym okresie. W konsekwencji nie ma usprawiedliwienia dla przyznania skarżącemu jakiegokolwiek zadośćuczynienia z tego tytułu (zobacz *mutatis mutandis*, *Kudła p. Polsce* [GC], nr 30210/96, § 164, ECHR 2000-XI).

B. Szkoda niepieniężna

92. Skarżący domagał się również przyznania mu 119.200 złotych za szkodę niepieniężną. Kwota ta składała się z 33.000 złotych za stosowanie przez władze prokuratorskie „wyjątkowo bolesnych, zniewalających i represyjnych środków” w sprawie skarżącego oraz 86.200 złotych za doznane cierpienia moralne oraz strapienie.

93. Rząd uznał, że kwota, którą rościł sobie skarżący była nadmiernie wygórowana.

94. Trybunał jest zdania, że skarżący nie wykazał, że doznał szkody niepieniężnej w wyniku domniemanego niewłaściwego postępowania prokuratury w jego sprawie. Z drugiej strony, Trybunał uznaje, że skarżący doznał szkody niepieniężnej w związku z przedłużającą się długością jego aresztowania i rozprawy, które nie jest wystarczająco zrekompensowane przez uznanie, że miało miejsce naruszenie Konwencji. W okolicznościach niniejszej sprawy oraz dokonując oceny na zasadzie słuszności, Trybunał przyznaje skarżącemu 20.000.złotych.

C. Koszty i wydatki

95. Skarżący domagał się również 2.500 złotych w ramach zwrotu kosztów i wydatków poniesionych w postępowaniu krajowym.

96. Rząd przekonywał, że roszczenie skarżącego było nadmiernie wygórowane.

97. Trybunał przypomina, że aby być uprawnionym do przyznania zwrotu kosztów i wydatków na gruncie artykułu 41 strona poszkodowana musiała je faktycznie ponieść w trakcie dochodzenia w krajowym porządku prawnym zaprzestania lub zadośćuczynienia za naruszenie. Trybunał musi to samo ustalić albo skarżący powinien uzyskać odszkodowanie za szkodę. Trybunał jednakże uznaje, że skarżący nie wykazał, by koszty prawne i wydatki roszczone przez niego zostały przez niego poniesione w celu skłonienia sądów krajowych, by spełniły wymogi artykułu 5 § 3 oraz 6 § 1 (zobacz *mutatis mutandis*, *Malinowska p. Polsce*, nr 35843/97, § 105, 14 grudnia 2000 r., niepublikowany). Tym samym Trybunał oddala roszczenie.

D. Odsetki ustawowe

98. Zgodnie z informacją dostępną Trybunałowi, ustawowe odsetki stosowane w Polsce w dniu przyjęcia obecnego wyroku wynoszą 30 % rocznie.

Z TYCH PRZYCZYN TRYBUNAŁ JEDNOGŁOŚNIE

1. Uznaje, że miało miejsce naruszenie artykułu 5 § 3 Konwencji;
2. Uznaje, że miało miejsce naruszenie artykułu 6 § 1 Konwencji;
3. Uznaje,
 - (a) że pozwane Państwo ma zapłacić skarżącemu, w przeciągu trzech miesięcy, od dnia kiedy wyrok stanie się ostateczny zgodnie z artykułem 44 § 2 Konwencji, w ramach szkody niepieniężnej 20 000 (dwadzieścia tysięcy) złotych,

- (b) zwykłe odsetki w wysokości 30% rocznie będą naliczane od tych sum od upływu powyżej wspomnianego okresu trzech miesięcy do dnia uregulowania należności;

4. *Oddala* pozostałe roszczenia skarżącego odnoszące się do sprawiedliwego zadośćuczynienia.

Sporządzono w języku angielskim i obwieszczono pisemnie 15 listopada 2001 r., zgodnie z artykułem 77 §§ 2 i 3 Regulaminu Trybunału.

Vincent Berger
Kancierz

Georg Ress
Przewodniczący